

Jnr. 48/1972. Harald Saxvik, Hönön, Sverige, söker i brev av 17. mars 1971 om erstatning fordi han etter innsettelse i Ilebu fengsel mener å ha fått svekket helbred som følge av to undersøkelser som ble foretatt i juni 1947 etter beordring av fengslets lege.

Justisdepartementet har i brev av 18. juli 1972 til Forbruker- og administrasjonsdepartementet gitt denne fremstilling av saksforholdet med uttalelse:

"Harald Saxvik søker i brev av 17. mars og 8. september 1971 (bilag 1 og 6) om billighetserstatning av statskassen. Søknaden er begrunnet med at han etter innsettelse i Ilebu fengsel mener å ha fått svekket helbred som følge av to undersøkelser som ble foretatt i juni 1947 etter beordring av fengslets lege, nemlig en spinalpunksjon foretatt på Ilebu og en hjerneblåsning (encephalografisk undersøkelse) foretatt på Rikshospitalet i Oslo. Han anser som passende en erstatning på kr. 5.000,- pr. år regnet fra 1947 og fram til den tid da han blir pensjonist, og senere et belöp i tillegg til pensjonen som vil gi ham en samlet inntekt tilsvarende den pensjon han ville ha oppebåret om han hadde kunnet arbeide som frisk helt fram til pensjonsalderen.

Saxvik beregner familiens utgifter til husleie, strøm, telefon, renhold og vann etc. til ca. kr. 9.000,- pr. år.

Harald Saxvik ble ved Oslo byretts dom av 16. september 1946 dømt til 5 års tvangsarbeid (og rettighetstap) for overtredelse av strl. §§ 86 og 223, jfr. § 62, jfr. landsvik-anordningens § 51 (frontkjemper på tysk side). Tvangsarbeidet ble utholdt i Ilebu fengsel fra 29. oktober 1946 til 4. september 1947, i Gulsbogen tvangsarbeidsleir fra 4. september 1947 til 11. oktober 1948 og igjen på Ilebu fra 11. oktober 1948 til han ble løslatt den 15. november 1948.

I 1950 reiste han til Sverige hvor han giftet seg. Ektefellene har to barn, Christian, født 5. september 1954, som går på yrkesskole, og Robert, født 18. november 1958, som går på folkeskole. Både Harald Saxvik og guttene er norske statsborgere. Saxvik anfører at de nevnte undersøkelser i 1947 har ført til at hans helbred er blitt sterkt svekket slik at han i lange perioder har vært sykmeldt med betydelige inntektstap. Hans hustru er hårdt angrepet av reumatisme, og hun er ikke i stand til ved arbeid utenfor hjemmet å bidra til familiens økonomi. Hittil sendte likningsattester fra Göteborg fögderi, datert 6. juli 1971 viser at Harald Saxvik i de siste år har vært liknet slik, jfr. bilag 5:

	Taxerad inkomst	Beskatningsbar inkomst
1968:	sv.kr. 2.520,-	sv.kr. 00,-
1969:	" " 6.220,-	" " 1.700,-
1970:	" " 0,-	" " 00,-

Saxvik har søkt om førtidspensjon i Sverige. Denne søknad er avslått av Bohusläns Allmänna Försäkringskassa i Mölndal den 17. mai 1972, se bilag 11. Avslaget ble gitt fordi forsikringskassen fant at Saxviks arbeidsevne overstiger 50 %, se bilag 13. Han fikk da samtidig inndratt de sykepengene han mottok. Av-

gjørelsen ble anket til Riksforsäkringsverket, som imidlertid den 25. juni 1972 kom til samme resultat som underinstansen, se bilag 13. Saxvik har overklaget sistnevnte beslutning til Forsäkringsdomstolen. Sistnevnte instans ventes først å ta stilling i saken om noen måneder, men Saxvik har likevel bedt om at hans söknad om billighetserstatning av den norske statskasse må bli fremmet, se bilagene 13 og 12.

Da sykepengene falt bort, ble Saxvik henvist til et verksted for handicappede, hvor han er berettiget til sv.kr. 10,75 pr. time, hvorav han må betale skatt.

I sin söknad gir Saxvik uttrykk for at spinalpunksjonen på Ilebu ble utfört på en hårdhendt måte slik at han ble påført sterke smerter under punksjonen og i tiden etter denne. Når det gjelder den encephalografiske undersökelse på Rikshospitalet anförer han at han ikke fikk adgang til å hvile etter undersökelsen slik forskriftene tilsier, men at han måtte bli med Ilebus bil på en ærendrunde i Oslo etterpå slik at han ble sittende å skumpe i bilen i flere timer i stedet for å få den nödvendige ro. Han måtte også gå opp en fire etasjers trapp da han kom tilbake til Ilebu. Man viser særlig til bilagene 1 og 6.

Etter anmodning fra sökeren har Justisdepartementet latt innhente en uttalelse fra Helsedirektoratet, datert 17. mars 1972, om fremgangsmåten ved spinalpunksjon og encephalographi, se bilag 7.

Justisdepartementet har videre latt innhente uttalelse fra overlege Harald Fröshaug, Dikemark sykehus, som i 1947 var overlege på Ilebu. I hans uttalelse av 14. mai 1972 heter det bl.a. (se dok. 3):

"Efter så mange år har jeg ingen erindring om den aktuelle sak, men kan bare bekrefte at pasienter som sökte meg under sitt opphold på Ilebu ble behandlet etter vanlige medisinske prinsipper. Det var derfor naturlig at Saxviks klage ble tatt alvorlig, og det ble gjort de nevrologiske og röntgenologiske undersökelser som var nödvendig.

Hvordan transporten foregikk, kan jeg selvsagt ikke uttale meg om i dag. Men det er utelukket at jeg motsatte meg en transportmåte som legene på Rikshospitalet forordnet. Den encephalografiske undersökelse foretatt 17/6.47 viste negativt funn.

Den 9. juli 1947 foreligger der en uttalelse om ikke er undertegnet, men formodentlig avgitt av daværende reservesjef ved Ilebu, Kjölstad. Det fremheves her at pasienten har endel nevrotiske plager. Samme lege gir en uttalelse av 31. juli 1947 stilet til Fængselsstyret, hvor det anføres at en undersökelse i sykehuset ikke hadde avslört annet enn mavekatarr. Men det fremheves at pasienten fortsatt har nervöse symptomer.

Det er velkjent at der etter en encephalografi kan komme plagsomme symptomer på hodepine. De vedlagte dokumenter omtaler imidlertid ikke dette symptom, men det går stadig igjen at der foreligger nevrotiske besvær, med rastløshet, hypokondri og depresjon. Det ble på Ilebu fört nöyaktige journaler på alle pasienter som ble innlagt i sykehuset. Hvis journalen kan finnes vil det muligens bli lettere å gi en fyldigere redegjørelse."

Det har dessverre ikke lyktes å skaffe tilveie den fullstendige legejournal vedrørende Harald Saxviks opphold på Ilebu. Det foreligger imidlertid en del dokumenter vedrørende hans medisinske forhold, og fotokopi av disse legges ved som dok. 14 a-i. Av dok. 14 d går det fram at den encephalografiske undersøkelse fant sted på Rikshospitalet den 17. juni 1947. I en legeerklæring av 9. juli 1947, altså omtrent 3 uker etter at sistnevnte undersøkelse hadde funnet sted, heter det bl.a. om Saxvik, jfr. dok. 14 e:

"Fangen har alltid vært plaget av rastløshet. Under oppholdet i fengslet har han frembudt symptomer på nervøsitet. Ved legemlig undersøkelse, inklusive röntgenundersøkelse av kraniet, er det ikke påvist noen sikre tegn på sykdom. Der er ingen synlig atrofi av muskulaturen, og kraften er overalt god. De nervøse fenomener er avtatt. Konklusjon: Det kan ikke idag sies at det foreligger noen invaliditet."

Etter Justisdepartementets oppfatning synes spinalpunksjonen og encephalographien å ha vært naturlige ledd i fengslets bestrebelser på å yte Saxvik så god medisinsk bistand som forholdene tillot. Utenom Saxviks egne anførsler synes det ikke å foreligge nærmere opplysninger eller skriftlig materiale om transporten av Harald Saxvik fra Rikshospitalet til Ilebu den 17. juni 1947, heller ikke noen klage fra Saxvik fra de nærmeste årene etter at undersøkelsen fant sted. Justisdepartementet kan for sitt vedkommende ikke finne det godtgjort at det foreligger slik årsakssammenheng mellom de omhandlede undersøkelser samt den nevnte transport og Saxviks senere helseforhold at det er grunn til å yte ham noen erstatning på dette grunnlag. Man viser også til det faktum at det er gått meget lang tid - nesten 24 år fra de medisinske undersøkelsene fant sted i juni 1947 til søknad om billighetserstatning ble fremmet overfor norske myndigheter i mars 1971.

Justisdepartementet kan for sitt vedkommende ikke tilrå at Harald Saxvik tilståes noen billighetserstatning av den norske statskasse.

Man tilføyer at Harald Saxvik har bedt om at hans sak må bli behandlet som fortrolig sak idet hans familie i Sverige etter det opplyste ikke er kjent med hans forhold under og etter krigen.

Saxvik har videre anmodet om å få fremstille sin sak muntlig for Billighetserstatningsutvalget.

Man legger ved gjenpart av Justisdepartementets brev av idag til kurator Gunnel Asbjörnsson, Göteborg, og 2 gjenparter av dette brev."

Den i Justisdepartementets fremstilling nevnte uttalelse av 17. mars 1972 fra Helsedirektoratet er sålydende:

"Hva angår encephalografi forelå det i 1947 ingen skriftlig instruks for fremgangsmåte og eventuelle forsiktighetsregler. Skriftlige retningslinjer foreligger heller ikke i dag. Pasienter som har fått gjennomført encephalografi skal imidlertid ligge i 24 timer etter undersøkelsen, men får dog forlate sengen for å gå på wc. Det hender at undersøkelsen blir foretatt på polikliniske pasienter, men disse blir etterpå transpor-

tert i liggende stilling med sykebil tilbake. Det er ingen grunn til å tro at disse regler har endret seg siden 1947.

Samme forsiktighetsregler gjelder etter spinalpunksjon som erfaringsmessig oftere gir plager like etter undersøkelsen i form av hodepine og ryggsmertes. Smertene gir seg imidlertid vanligvis innen få uker eller måneder.

Når disse forsiktighetsregler er fulgt, er det sjelden at senplager oppstår.

Den transportmåte som beskrevet av søkeren må i medisinsk henseende betraktes som uheldig og overfor pasienten som hensynsløs. Det foreligger i tilfelle et brudd på vanlige medisinske forsiktighetsregler. Det må imidlertid understrekes at helse- direktøren i og med denne uttalelse ikke har tatt noe standpunkt til hvorvidt disse omstendigheter har sammenheng med de symptomer søkeren påberoper seg. Standpunkt hertil er det umulig å ta på grunnlag av de dokumenter som foreligger.

Forøvrig skal bemerkes at de journaler som det vises til i overlege Frøshaugs brev av 14. mai 1971 bør søkes funnet, idet det ikke tydelig fremgår på hvilket grunnlag disse undersøkelser ble foretatt."

Forbruker- og administrasjonsdepartementet meddeler i brev av 18. september 1972 at det finner ikke å kunne anbefale søkeren.

Harald Saxvik har i brev til utvalget av 26. september 1972 anført:

"Underteknad har mottatt brev daterad den 18. september fra det Kongelige Forbruker- Og Administrasjonsdepartement, der jag gis ett tilfelle att ytterligare framföre synsponkter i min sak. Det er vel ikke så meget att tilföie hvad jag för har sagt eller skrevet. Men jag vil gjerne poengtere att, de som har fått lide sammen med mig det er jo min familie, da vår sitasjon ökonomisk, alltid har varit nollstelt på grund av min skade. Det var vel kanskje fel av mig att bilde familie da jag ikke var frisk, men uten min hustrus og mine gutters stöd hadde jag ikke orket att holde ut. Vi har i de fleste år fått leve på existensminimum. När det gjelder min skade, så vil jag få henvise til skrivelse fra Sosialdepartementet av den 17. mars 1972, der helsedirektören, seger att det er vist en hensynsløshet ovenfor mig, og att det foreligger ett brudd på vanlige medisinske forsiktighetsregler. Dette tycker jag seger alt nå det gjelder min sak. Jag hadde aldrig tatt opp dette, om jag hadde hatt ork att fulföie noget arbete, men ärelänge syk- skrivninger til föld av disse plager jag har, gjorde att jag tok skrittet att kontakte Justisdepartementet. Jag trodde ogsä att jag muntligen skulle få utrykke mig, da ett brev fra Justisdepartementet av den 27. august 1971 seger att jag skulle tilskrive dem til vilken norsk etat eller departement som jag ville utrykke mig muntlig. Jag valgte da Billighetserstatningsutvalget. Om nu saken er översent til behandling enligt Det Kongelige Forbruker Og Administrasjonsdepartement, har jag vel da gått miste om denne rett. Det er för mig vanskelig att skrifteligen, berette hvordan det hele har värt, jag har försökt i mitt förste brev til Justisdepartementet att klarlegge

det hele. Men det mest riktige hadde varit att gjöre syning på plassene, men det lar sig vel vanskeligen gjøres. Jag håper derfor att en rettvis bedömmning sjer, og jag er villig att om så fodras att avlegge ed på att dett jag har framfört er sanning."

Harald Saxvik er i brev av 17. oktober 1972 meddelt at Billighetserstatningsutvalget treffer sin avgjørelse på grunnlag av sakens dokumenter og foretar ikke selv muntlig avhör. Han ble samtidig underrettet om at saken ville bli behandlet i utvalgets neste møte i slutten av året.

Utvalget finner ikke å kunne innvilge eller anbefale søknaden.

Utskrift av møtenotokoll for Utvalget for billighetserstatninger fra møte 22. februar 1973.